

k některým součástem dědictví, *teoretickou základnu oboru*, který se tímto vztahem a jeho činným naplňováním zabývá, *institute*, které stát v rámci své kulturní politiky zřizuje k zabezpečení ochrany památek a péče o ně, nebo dokonce *obec výkonných úředníků a odborných pracovníků* těchto institucí. Pokud se zkušenost získaná z jednání s konkrétními pracovníky některých odborných či výkonných složek státní památkové péče podá způsobem, který ji neadresně rozestře po celém významovém poli *pojmu památková péče*, pak může dojít ke značným zkreslením. Názor na odbornou úroveň a strategie naší medicíny ostatně také nedovozuje jen ze zkušenosti se svým obvodním lékařem.

Čtení textu P. Melkové nás nenechává na pochybách o autorčině zaujetí pro otázky kulturních hodnot prostředí ani o tíživosti jejího střetu s neuspokojivou realitou. Emotivní svědectví o tomto zápasu však jen spoře probleskuje pod suchou slupkou schematického podání. Struktura textu místy budí dojem, že autorka pomýšlela své názory podat na pozadí uceleného konceptu památkové péče. Přílišná zjednodušení a nepřiměřená zobecnění zkratkovitého a obtížně čitelného textu spolu s jeho terminologickou neukotveností však tento pokus značně diskvalifikují. Text o památkové péči je trpkým svědectvím o nesnázích hledání základní roviny srozumění, na níž by se mohla otevřít tolik žádoucích diskusí. Za zásadní pozitivum však považuji zvýraznění témat, jejichž promyšlení může posunout budoucí diskusi na kvalitativně vyšší úroveň.

Milena HAUSEROVÁ

Diskusní setkání k teoretickým problémům památkové péče a jejímu dalšímu směřování

V listopadu 2016 a na začátku prosince 2017 proběhla na FA ČVUT dvě poměrně odlišná, nicméně neokázala diskusní setkání týkající se teoretické báze památkové péče, která si zaslouží nejen připomenutí, ale i ocenění. A to ne pro jejich organizaci a snad ani pro nové, zvláště objevné myšlenky či dopad do památkářské praxe, ale pro jejich formu, podíl zúčastněných a podnětnost atmosféry. Následující řádky mají být spíše zprávou o konaných akcích s dílčími komentáři než hlubší recenzí. Poměrně věrnou představu o prvé akci nám dává její volně sdílený videozáznam,¹ podobná dokumentace druhého shromáždění by měla být dostupná v brzké době.

Diskusní setkání k teoretickým aspektům památkové péče proběhnuvší v roce 2016 bylo zamýšleno doc. Milenou Hauserovou již dříve. Ve finální fázi bylo organizováno ve spolupráci jejího domovského Ústavu památkové péče FA ČVUT a Ústavu dějin umění AV ČR, konkrétně dr. Daliborem Prixem. Šlo o jednodenní

pracovní setkání omezeného počtu zúčastněných s cílem dosáhnout názorové šíře a přitom hodnotového souznění. Po dlouhé době, kdy podobná dělná, diskusní, nejen prezentační shromáždění chyběla, šlo v našem oboru do jisté míry o první pokus. Vedle sedmi referujících se diskuse zúčastnilo dalších čtrnáct vysokoškolských pedagogů, architektů, badatelů i studentů. Původní tematický záměr směřoval k debatě o památkové péči týkající se krajiny, tj. o vztahu ochrany památek a péče o životní prostředí, respektive měl směřovat k „otázkám posunu kontextu působení památkové péče a domýšlení důsledků jejího případného širšího chápání“. Takový úmysl se naplnil jen z části.

Vzhledem ke zmíněnému záznamu nepovažuji za zásadně důležité rozebírat a hodnotit jednotlivá vystoupení, která byla různorodá z hlediska témat, domyšlenosti argumentace, kompetencí přednášejících v památkářské praxi i teorii nebo řečnických schopností. Zasluhou doktora Prixe by navíc přednesené příspěvky měly být publikovány ve sborníku vydaném ÚDU AV ČR v roce 2018. Vyzdvihl bych snad jen krátké filozofické vystoupení dr. Alexandra Matouška z Centra teoretických studií AV ČR o mylném pojetí historie jako služebné životu na základě Nietzscheovy úvahy o užitkové škodlivosti historie pro život. Přínosný byl nejen obsah nastíněné myšlenky, ale obzvláště samotné ojedinělé přiznání filozofa do rozpravy. Kvalitní filozofické uvažování a objasňování v naší aktuální debatě o památkové péči ztratilo místo, což má za následek nejen kulturněvědní diskvalifikaci, ale především problém s utvářením koncepčního náhledu na danou péči jako fenomén.

Z diskuse o péči o krajinu, třebaže neprobíhala zcela konzistentně, bylo patrné, že řešení tématu krajiny i jen v teoretickovýzkumném diskursu vyžaduje přeci jen větší interdisciplinární šíři, propracovanější organizaci projednávání a samozřejmě vysokou erudici vystupujících. Zdá se, že celá problematika nebyla dosud dostatečně strukturována ani v obecné úrovni, zato už přibývá parciálních výzkumů, interpretů a regulátorů.

V jednotlivých referátech i odezvách na ně se opakovalo další náročné zadání ke zkoumání. Je jím pojmání oblastí, jako je péče o krajinu, památková péče, kulturní dědictví apod., jako problematiky celků, komplexních systémů, fenoménů. Jejich soustavu nelze pojímat jako souhrn jednotlivostí a zároveň je nejspíše nelze plně ovládnout, a musíme tak pracovat rovněž s jejich jistou neurčitostí a nahodilostí. Zároveň tyto oblasti svádějí k domnělému efektivnímu řešení svého teoretického základu zjednodušováním, jednoznačností, nebo obráceně schematickou abstraktností.

Přeci jen nedostatečná připravenost všech zúčastněných na rokování a současně malá tematická zaměřenost mohly jen stěží vyústit v jakékoliv teze vzniklé jako završení celého jednání, natož takové, které by směřovaly k širší veřejnosti, jak někteří na počátku navrhovali. Naplnilo se však podle mne předsevzetí

otevřené aktivní diskuse, sondování jejích možností a impulsu k pokračování provázenému vzájemnou důvěrou, i když nebyl dohodnut žádný jasný plán, jakou přesně bude mít toto pokračování podobu.

S ročním odstupem, opět však v poněkud zrychlené přípravě, zorganizovala doc. Hauserová na FA ČVUT druhé setkání k debatě o „teoretickém zázemí oboru a formulaci názorů na jeho žádoucí směřování“ pod názvem *Inventura Památkové péče*.² Tentokrát se však jednalo fakticky o celodenní konferenci s volným vstupem, systematictější program třinácti referátů a s přibližně šesti desítkami posluchačů a diskutujících – profesionálních památkářů, vysokoškolských pedagogů, výzkumníků, studentů i zástupců občanských organizací podílejících se na domácí památkové péči a poznávání historických staveb. Prvotní záměr byl formulován jako inventura vnější situace památkové péče, což je podle mne logickým a legitimním zadáním pro akademickou sféru pro výzkum i jiný její podíl na památkové péči. Avšak podle všeho takto k tématu přistoupil ve svém krátkém a hutném proslovu jen Miloš Solař (naznačil členění krystalizačního myšlenkového jádra oboru na to, co by měla a mohla dělat profesionální památková péče, a to, co by měla žádat od ostatních) a autor této recenze.³ Všichni ostatní řečníci (alespoň ti, co se zabývali památkovou péčí, a ne urbanismem, výzkumem historické architektury apod.) se prostě chopili nadpisu a pokoušeli se o inventuru památkové péče takřkajíc zevnitř. K vnějšímu pohledu jistě patří neziskové organizace, ale Martin Šerák se ve svém referátu soustředil spíše na jejich legislativní možnosti do památkové péče zasáhnout. Ani stavebněhistorický průzkum jako „externí“ službu památkové péči František Václavík bohužel příliš nevymezil.

Všeobecně byly přednesené referáty jakýmsi pluralitním přehledem rozličných názorů na praxi a funkčnost památkové péče, přičemž začasť se v nich více či méně ztrácel teoretický koncept a nadhled. Rozhodně se ale jednalo o postřehy doložené osobní zkušeností a odrážející postavení autora, ať už jako památkáře (kromě jmenovaných David Otáhal, Tomáš Karel), projektanta (Petr Hrůša), zpracovatele SHP (Josef Holeček) či vysokoškolského badatele a pedagoga (Petr

■ Poznámky

1 Viz <http://pamatky-facvut.cz/download/tapp.php>, vyhledáno 30. 12. 2017. Zaznamenány jsou i diskuse a je zde uveřejněn také program.

2 Program zde: <http://pamatky-facvut.cz/archiv/pozvanky17/inventura.pdf>, vyhledáno 30. 12. 2017.

3 Viz https://www.academia.edu/35560149/Několik_námětů_k_diskusi_o_vztahu_společnosti_ke_kulturnímu_dědictví_a_památkové_péči_podklady_k_diskusnímu_referátu_na_konferenci_INVENTURA_PAMÁTKOVÉ_PÉČE_2017, vyhledáno 30. 12. 2017.

Vorlík). Schopnost systémového a pojmového uchopení problému prokázala Dana Novotná, která především pěči o krajinu prezentovala jako fenomén, který mimo jiné není možno plně racionalizovat.

Avizovaným tématem, kterému měla být věnována část programu, byla koncepce nové zákonné úpravy památkové péče. Vzhledem k tomu, jakou energii a zkušenost vložili do kritického připomínkování návrhu nedávno neschváleného zákona o ochraně památkového fondu prof. Girs a doc. Hauserová z organizujícího ústavu, to nebylo překvapivé, naopak odpovědné. Svými referáty k otázkám nastalé legislativní situace přispěli dr. Jiří Varhaník, dr. Michal Novotný, Ph.D., dr. Šerák a dr. Holeček. Po živé debatě plénum dospělo k plně shodě na podpoře řešení vzniklé situace toliko novelou stávajícího zákona.

Na setkání ovšem zazněla i celá řada dalších podnětných názorů a tezí ke stavu památkové péče, jako např. že jednou z podstatných a zdánlivě banálních otázek hodnotového posuzování památek je, co přetrvává a co se mění (Hauserová), že státní památková péče je silně zapouzdřená, neobjevuje se v médiích a chybí jí zpětnovazební mechanismy (Šerák), že úkolem pedagogů i zprostředkovatelů památkových hodnot je nikoliv ukazovat ty jediné správné pravdy, ale přivádět lidi ke kritickému náhledu a učinit je otevřenými (Hauserová), apod. K podobě diskuse je na místě přiznat, že oproti uzavřenějšímu jednání v roce 2016 tentokrát nebyla příliš konstruktivním dialogem, ale spíše klasickým konferenčním egocentrismem, kdy si téměř každý chce říci to svoje bez ohledů na to, že o tomtéž jinými slovy už mluvil někdo předcházející, atd.

Dvě komentovaná kolokvia však přese všechny výtky díky záměrně odlišné formě nastavené organizátory přinesla řádkou zkušenost odborné debaty nad otázkami teoretické podstaty a směřování památkové péče a prokázala zájem o tuto problematiku i její potenciál.⁴ Vyhrazená rozprava potvrdila schopnost a ochotu k oborovému přesahu výzkumníků, zatímco otevřená nesespecializovaná „Inventura“ přilákala neformální reprezentaci odborné a angažované veřejnosti, kterou na řadě akcí např. NPÚ není možné potkat. Na druhou stranu se v obou setkáních projevila ne zcela dostatečná příprava organizační, ale také analyticko-výzkumná, projevující se v podkladech referátů i diskuse. Ve většině prezentací i reakcí bylo znát, že se nejedná o referování o práci na výzkumu péče, že chybí systematické dokládání faktů, strukturované syntézy názorů domácích a téměř zcela i zahraničních. Myslím, že to nelze zcela omluvit tím, že organizátoři žádali o iniciační krátké proslovy.⁵ Mimo jiné je to totiž důsledek dlouhodobé absence kvalitně výzkumně zpracované analyticko-hodnotitelské sebereflexe oboru. V každém případě z této situace plyne výzva k dalšímu, mnohem lépe fakty podloženému jednání, které bez naplnění této podmínky může rychle směřovat k nezávazné přátelské rozpravě.⁶

Už nyní ale můžeme kladně hodnotit uspořádání obou akcí. Ústav památkové péče Fakulty architektury ČVUT se i jimi začíná postupně hlásit k naplňování svého poslání a snaze zaujmout významné místo mezi akademickými pracovišti, která mají blízko k památkové teorii, i mezi působišti nezávislé, nestátní odborné památkové péče.⁷ Vzniká zde centrum neokázalé faktické důvěry překračující akademický okruh, kterou naše památková péče, přilíši spoléhající na svou státní složku, potřebuje jako sůl. Není možné popřít, že zásadní odbornou a neméně charakterově lidskou roli zde hraje osobnost Mileny Hauserové, jejíž nezištná a obětavá práce pedagogická i vědecky myšlenková nese své ovoce. Koncepčně ideový nadhled, odborný přesah přinášející odhalování souvislostí a filozoficko-empirický vhléd paní docentky se na setkáních plně ukázal ve formulování zadání, úvodních proslovů i glossování názorů přednášejících.

Domnívám se, že připomenutá setkání k teorii památkové péče, přestože organizovaná bez nějaké projektové grantové podpory, založila určitý závazek k pokračování, a tím otázku, jak dál. Zůstává prvotní úkol teoretické konceptualizace, systematizace, tematizace a orientace problematiky památkové péče. Jen nepatrně jsme se posunuli v hledání priorit. Odpovědi na otázky, co považujeme za aktuální problémy, čím se v našem diskursu máme zabývat a jak, se zdají směřovat další aktivity k větší specializaci témat teoretické báze a jejich podloženějšímu analytickému zkoumání a projednávání.

Vít JESENSKÝ

■ Poznámky

4 Porovnatelným pokusem se v uplynulých třech desetiletích staly snad jen početnější diskusní kolokvia a konference v rámci projektu PPP PRO Univerzity Pardubice 2011–2013. To byl ale bohatě dotovaný cyklus s dobře vytipovanými tématy (která ale bohužel nedosáhla vždy přínosného projednání a dostatečného respektu odborné veřejnosti) a především v podstatě skončil společně s grantem.

5 V tomto smyslu výjimkou byly referát Miloše Solaře o doktríně památkové péče na 1. setkání, který vzešel z jeho disertační práce a který jím byl prezentován již dříve, a dále, byť i nerozsáhlé, úvody Mileny Hauserové.

6 Jak ukazuje zkušenost, do budoucna volná tematicky a jinak téměř neomezená debata, která utváří pospolitost, početnou účast a prostor volné kritice, rychle vyčerpá své terapeutické působení a může dospět k frustraci z neúčinnosti.

7 Navíc k tomu je třeba brát v úvahu i další aktivity tohoto vysokoškolského ústavu na poli doktorských studií a výzkumu, přednáškové činnosti, propojování památkářských odborníků i zájemců různých generací atd.

What is the theory of heritage care?

Vít JESENSKÝ

Keywords: theory, heritage care, systematics, philosophy, science

This theoretical study attempts to conceptualize the systematics of the theory of heritage care, an outline of its formation and organization (its subject, methods of creation, functions, and mediation). It is the result of theoretical structuralist research. Its sources were professional literature, doctrinal texts, discussions with experts, reflective field practice, and the author's own professional experience. The introductory chapter, recapitulating the state of contemporary theory of heritage care on the background of postmodernism, reveals three decades of the absence of domestic systematic theoretical research.

In the chapter "Principles, Objectives and Tasks of the Theory of Heritage Care", this theory is defined as a deliberately designed tool that deals with the essence (subject matter and fundamental starting points) and the objectives of heritage care and processes them in a consistent interpretation system. The specification of the theory depends on the subject area (heritage care) which is increasingly perceived as a socio-cultural phenomenon. Its specificity is the reason for the discussion of the comprehensiveness and permanence/validity of the theory. The text presents a hypothesis on the value-type and activity-type of the theories of heritage care and the key absence of their interconnection. The fundamental paradigmatic division of the theoretical sphere distinguishes the narrower (ideological basis) and the wider concept of the theory of heritage care (ideological basis and thought instruments of its realization – terminology, methodology, history of the field, systematics, and philosophy).

The second part of the essay deals with the main related cognitive and mediating disciplines: the first is the philosophy in which the thesis on the implications of the origins in analytical and continental philosophy is presented, and the possibilities of a phenomenological concept and an independent philosophy of monument care are discussed. Two other phenomena (activities) are recalled, interpreting experience as not empirically but spiritually as a whole, namely art and religion. Research on their relationship to theory is found to be inadequate. Other related disciplines are ethics and, above all, science, whose role in the field (which as a whole is not scientific), is insufficiently elaborated. The scientism of theory is considered to be the decisive problem, and the question is placed on whether the theory of heritage care must be scientific and, in such a case, what its variants are. The unsuccessful domestic attempt to establish a field of "monumentism", summarizing the science